

Parohia „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” Felnac

I. Arhiepiscopia Aradului

I.1. Protopopiatul Arad

I.1.1. Parohia Felnac

A. ISTORICUL COMUNITĂȚII PAROHIALE. [PREZENTARE GENERALĂ A LOCALITĂȚII D.P.D.V. GEOGRAFIC, ISTORICO-DEMOGRAFIC, ARHEOLOGIC, CULTURAL, ECONOMIC, MONUMENTUL EROILOR] Localitatea Felnac se află situată, din punct de vedere geografic, între câmpia joasă a Mureșului și “colinele Vingăi”, în vestul județului Arad, la sud de râul Mureș, distanța de municipiul Arad fiind de circa 23 de km pe calea ferată și circa 20 de km pe șosea, pe drumul Arad-Periam. Din datele pe care le deținem, Felnacul a avut de-a lungul timpului o vastă **toponimie**: în anul 1330 apare sub numele de „Fullak”, în anul 1333, „Fellak”, în 1335 „Fallak”, în 1455, „Fellak”, în anul 1561, „Fenlacs”, în 1600, „Felnak” în anul 1647, „Feollak”. În anul 1700 apare sub numele de „Follak”, în 1701, „Follach”, în 1717, „Fenlak”, în anul 1723, „Funlok”, în 1828, „Fonlak”, în 1921 „Felnac” în 1926, „Falnic”, ulterior, „Felnac”. Conform ortogramei sârbești: „Fenlak”. Din perspectivă **geografică** și, desigur, din punct de vedere geomorfologic, teritoriul localității este situat între două unitați geomorfologice distincte, părți integrante ale câmpiei de vest. Fiind un teritoriu propice existenței umane, dovezile arheologice au scos la iveală faptul că aici au existat diferite faze de locuire din timpuri străvechi. Dacă urmele materiale ce atestă o locuire în zonă în epoca pietrei sunt extrem de sărace, din epoca bronzului (2000-1150 î.Hr.) în localitate și în apropierea ei s-au descoperit un topor de bronz, un cuțit de bronz precum și fragmente a șapte brățări de bronz, precum și un nivel de locuire ce aparține culturii Mureș, specifice bronzului mijlociu (1700/1650-1350/1150 î.Hr.). Strămoșii românilor au profitat, practic de condițiile prielnice ce le oferea habitatului uman valea Mureșului în zona localității Felnac. În anul 1464, pe valea Mureșului inferior s-a stabilit familia de boieri sârbi Iakșicicare, pentru merite deosebite, va primi la 16 ianuarie 1478, de la Matei Corvin, localitatea Felnac. Familia Iakșici va înălța pe malul stâng al Mureșului, pe un mic dâmb, cetatea Felnacului, care, datorită importanței sale strategice, va avea, de-a lungul timpului, mai mulți stăpâni.

B. ISTORICUL BISERICII PAROHIALE. [ISTORIA ZIDIRII EI] Viața religioasă creștină în zona Felnacului își are începuturile în secolele de formare a poporului român. Comunitățile românești arhaice protofelnăcane erau ortodoxe, indiferent de faza de locuire pe care o atestă izvoarele istorice. Ortodoxismul zonal este indisolubil legat de mănăstirea Hodoș Bodrog. Acordarea privilegiilor ilirice sârbilor de către Leopold I în anul 1690 ceea ce a determinat încorporarea românilor în mitropolia sârbă, a avut drept consecință pe plan local folosirea în comun a bisericii ortodoxe din Felnac. A existat, practic o alternanță săptămânală a slujbelor în română și sârbă, limbile celor două etnii majoritare ale satului. În anul 1711, octoiul lui Vasile Sturze Moldoveanul atestă un locaș de cult ce deservea spiritual localnicii. Felnacul care la 1717 avea 42 de case, avea propriul lăcaș de cult. Din 1758, lăcașul de cult cu hramul Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil, este descris într-un document al vremii. Pe locul acestui lăcaș de cult se află astăzi un monument. Pe fondul creșterii numărului de

locuitori și probabil a dezvoltării economice, între 1804-1806 a fost înălțată o nouă biserică din piatră, mult mai trainică și mai spațioasă, ce a păstrat hramul vechii biserici. Biserica a fost folosită în comun de către români și sârbi până la sfârșitul sec. XIX, când pe fondul accentuării sentimentului apartenenței etnice, s-a divizat pe criterii naționale. Astfel, în anul 1897, în urma unui proces juridic, autoritățile au decis ca biserica să rămână românilor, iar aceștia mai numeroși să-i despăgubească pe sârbi cu 30.000 de coroane. Compensatiile financiare i-au ajutat pe sârbi să-și înalțe un nou locaș de cult, până la anul 1900. Biserica a fost sfințită în anul 1807, de către protopopul Timișoarei, Constantin Suboianu. Iconostasul a fost făcut între anii 1840-1856, interval în care s-a făcut și aurirea lemnului (a ornamentelor, baza și capitelul coloanelor, rama, etc). Aurirea lui se mai execută încă o dată între anii 1926-1927 de către M. Relig din Arad. Lucrări de desprăfuire și curățire la iconostas s-au mai făcut și în 2013. [ARHITECTURA. PLAN, DIMENSIUNI, MATERIALE DE CONSTRUCȚIE]. Biserica zidită între anii 1804-1806, se încadrează în tiparul de construcții din piatră care caracterizează Banatul epocii. Trainică, de dimensiuni apreciabile cu un singur turn, reprezintă rezultatul unei combinații stilistice din punct de vedere arhitectonic. Iconostasul, făcut între anii 1840-1856, are 38 de icoane, ansamblul tâmplii are o lățime de 10 m și o înălțime de 7 m. [PICTURA] Pictura este realizată de Toader ("cel Tânăr") [OBIECTE VECHI DE CULT, MANUSCRISE ȘI CĂRȚI VECHI] În arhiva parohială, preluată de români, cel mai vechi act datează din anul 1814, o gramată bisericească. Acte dispersate avem din 1862, dar acte în serie nu sunt decât din anul 1911 (acte administrative, gestiuni și evidențe). Referitor la manuscrise, se știe că Vasile Sturza Moldoveanul a locuit în sat, în martie 1711, redactând, cu această ocazie un Octoih, ce se păstrează la Biblioteca Generală Universală din Cluj-Napoca. [ȘIRUL PREOȚILOR] În perioada în care ortodocșii felnăcani au fost deserviți de aceeași biserică sunt amintiți în documente o serie de preoți și diaconi. În anul 1758 activau preoții Petru Popovici și Blagoie Dimitrievici. La 1776 activau (un alt) Petru Popovici și Petru Gruin. Din anul 1787 sunt menționați, în Cronica Parohiei Ortodoxe Române din Felnac: Nicolae Popovici, Nicolae Ivanovici, Ioan Georgevici, Nicolae Adamovici (1787-1805), Grigore Popovici și Grigore Giorgevici (1805-1820), administratorul Dimitrie Putnicovici, Avram Mateevici (1818-1859), Dimitrie Popovici (1818-1839), Emanoil Georgevici (1838-1854), Grigore Georgevici (1854-1913), Mihail Friscan (1859-1866), Dimitrie Putrici, capelan la 1863, Gavril Milașevici (1864-1885), Axente Brădeanu (1866-1870), Moisă Babescu (1873-1916). Din anul 1916 urmează părintele Aurel Sebeșan, personalitate emblematică a vieții religioase și culturale a localității care a păstorit până în 1950. Între anii 1950-1962 a păstorit părintele Aurel Șerb, între 1962-1994 părintele Teodor Șuteu. Din anul 1994 până în prezent păstorește părintele Petrică Stelian Ungur.

[CÂNTĂREȚI ȘI EPITROPI DE SEAMĂ]

C. CIMITIRUL în număr de 3, nu sunt în proprietatea parohiei, sunt folosite în comun de către români și sârbi. Sunt bine administrate, fondul bănesc fiind asigurat de contribuțiile benevole ale credincioșilor. Pr. Aurel Sebeșan e înmormântat aici.

D. ACTIVITĂȚI CULTURALE ȘI FILANTROPICE ÎN TRECUT De departe, părintele Aurel

Sebeșan rămâne o personalitate emblematică și inegalabilă a vieții religioase și culturale în sat. În anul 1920 a fondat o Casă Culturală care avea 115 membrii. În 1928 aceasta a fost denumită „Casa Națională”. Ca ajutor al preoților, amintim cântăreți și epitropi ca S. Serdineanț, M. Guta, apoi pe fruntașii români Matei Vuia, orator iscusit, Ioan Ristin, Ioan Oltean, Ioan Lipovan, care ridicau cuvântul în fața străinilor pentru apărarea drepturilor noastre. Din anul 1926 datează corul „Doina”, cor bărbătesc pe patru voci. Amintim aici pe dirijorul Teodor Boată, iar din 1990, pe dirijorul și cântărețul Adrian Poutin. Din anul 2015 au început repetițiile la un nou cor mixt, sub conducerea P. C. Diac. Laviniu Morariu. În parohie se desfășoară activități pastoral-misionare specifice, există o colaborare frumoasă cu școala și primăria, se desfășoară activități filantropice și catehetice. De menționat că de cinci ani, Școala Generală din Felnac poartă numele de „Aurel Sebeșan”. Adresa completă a parohiei este : Parohia Ortodoxă Română Felnac ,sat Felnac nr.510,cu hramul Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil,telefon:0257.411128.

E. PROFILUL ACTUAL AL PAROHIEI

F. DATELE DE CONTACT ALE PAROHIEI. [HRAM], [ADRESA] Adresa completă a parohiei este : Parohia Ortodoxă Română Felnac ,sat Felnac nr.510,cu hramul Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil,telefon:0257.411128, [OFICIUL PAROHIAL]

BIBLIOGRAFIE: I Documente inedite: 1. Sebeșan, Aurel: Răspuns la un chestionar redactat de Nicolae Ilieșiu, manuscris aflat în proprietatea parohiei; 2. Șerb, Teodor: „Cronica Parohiei Ortodoxe Române Felnac”, manuscris aflat în proprietatea Parohiei II. Lucrări de specialitate: 1. Lotreanu I.” Monografia Banatului” ,Timișoara 1935; 2. Sala, Gabriel: „Felnăcanii în istoria românilor”, Arad 2009, Editura Gutenberg 3. Ungur, Petrică Stelian: „Monografia istorico-bisericească a Parohiei Felnac (Județul Arad)”, Lucrare pentru obținerea gradului I., Arad 2007.